

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Johanna Ragnarsson
010-22 415 97
johanna.ragnarsson@lansstyrelsen.se

Fastställelse av skötselplan för naturreservatet Haralds ängar i Båstad kommun

Länsstyrelsen har utarbetat förslag till skötselplan för naturreservatet Haralds ängar i Båstad kommun. Naturreservatet beslutades den 16 april 2015.

Skötselplaneförslaget har remissbehandlats samtidigt med förslag till bildande av naturreservatet Haralds ängar i Båstad kommun.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm fastställer Länsstyrelsen skötselplanen 2015-04-16 för naturreservatet Haralds ängar (bilaga 1) att gälla tills vidare.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit naturvårdsdirektör Per-Magnus Åhrén, beslutande och Johanna Ragnarsson, föredragande.

Per-Magnus Åhrén

Johanna Ragnarsson

Länsstyrelsen
Skåne

Skötselplan för naturreservatet Haralds ängar

– Båstads kommun

© Lantmäteriet Geodatasamverkan.

Fastställt: 2015-04-16
Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län
Planförfattare: Johanna Ragnarsson
Beställningsadress: www.lansstyrelsen.se/skane
Copyright: Länsstyrelsen Skåne
Diarienummer: 511-9448-2015, 1278-217
Omslagsbild: Haralds ängar, foto Johanna Ragnarsson
Övriga foton: Planförfattaren om inget annat anges

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
1. SYFTET MED RESERVATET	5
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	6
2.1 Administrativa uppgifter	6
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	7
2.2.1 Geomorfologi och hydrologi	7
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	7
2.2.3 Biologi	8
2.2.4 Friluftsliv	9
3. ÖVERSIKT, MÅL SKÖTSELÅTGÄRDER OCH PLANERAD MARK- ANVÄNDNING	10
3.1 Övergripande mål	10
3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	10
4. SPECIFIKA MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR PLANERINGSOMRÅ- DEN	10
4.1 Planeringsområde 1: Slätteräng	11
4.2 Planeringsområde 2: Trädklädd betesmark	12
4.3 Planeringsområde 3: Öppen betesmark	14
5. FRILUFTSLIV	15
5.1 Tillgänglighet, parkering och informationsskyltar	15
5.2 Renhållning och sanitära anordningar	15
6. JAKT	15
7. UTMÄRKNING AV NATURRESERVATETS GRÄNS	15
8. TILLSYN	15
9. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	16
9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	16
9.2 Revidering av skötselplanen	16
10. KOSTNADSANSVAR OCH PRIORITERINGAR	16
11. KÄLLOR	17
11.1 Litteratur	17
11.2 Kartor, databaser och hemsidor	17
11.3 Muntliga kontakter	17
BILAGOR	
1. Naturreservatets avgränsning	
2. Pågående markanvändning och anläggningar	
3. Planeringsområden	
4. Artlista	

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel- vilken redovisas i detta dokument

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl a naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn	Naturreseptatet Haralds ängar
Kommun	Båstads kommun
NVR/DOS-ID	1113972
Gränser	Området begränsas av mitten av svart punkt-streckad linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Himmelstorp 1:2
Markägarkategori	Enskild
Läge	Ca 1 km nordöst om Förslöv
Kartblad	Ekonomiska kartor: 4C0d
Koordinat centralpunkt	x: 366258 y: 6248790 (SWEREF99 TM)
Naturgeografisk region	Skånes sediment- och horstområde (region 7)
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län
Areal	Ca 1,5 ha

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.2.1 Geomorfologi och hydrologi

Haralds ängar ligger på Hallandsåsens sydvästra sluttning strax nordost om Förslöv. Området ligger på gränsen mellan åsens varierande bokskogslandskap och den öppna slätten ut mot havet. Hallandsåsen är en urbergshorst bildad så tidigt som under kritaperioden. Berggrunden består framför allt av gnejs och täcks av ett jordlager bestående av morän. Moränen är mestadels av sandig typ men just vid Haralds ängar är den av typen lerig morän.

Naturreservatet utgörs av en hårdvallsäng, en liten sidvallsäng, trädklädd samt öppen betesmark. Området ligger i en slänt. I sydöstra kanten av området finns källsprång, vars vatten sipprar ner mot väst och håller sidvallsängen ständigt fuktig.

2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Haralds ängar utgör en av de få kvarvarande resterna av ett traditionellt ängsbruk. Marken tillhörde hemmenet Himmelstorps inägor och var en gång bara en del av de stora arealerna slåtteräng som hörde till gården. Den ursprungliga gården Himmelstorp ligger fortfarande kvar strax öster om området.

Laga skifteskartan från 1856 och medföljande skrift ger en detaljerad förklaring av hur markerna tidigare sett ut och använts. Större delen av naturreservatet var vid denna tid klassificerad som ängsmark.

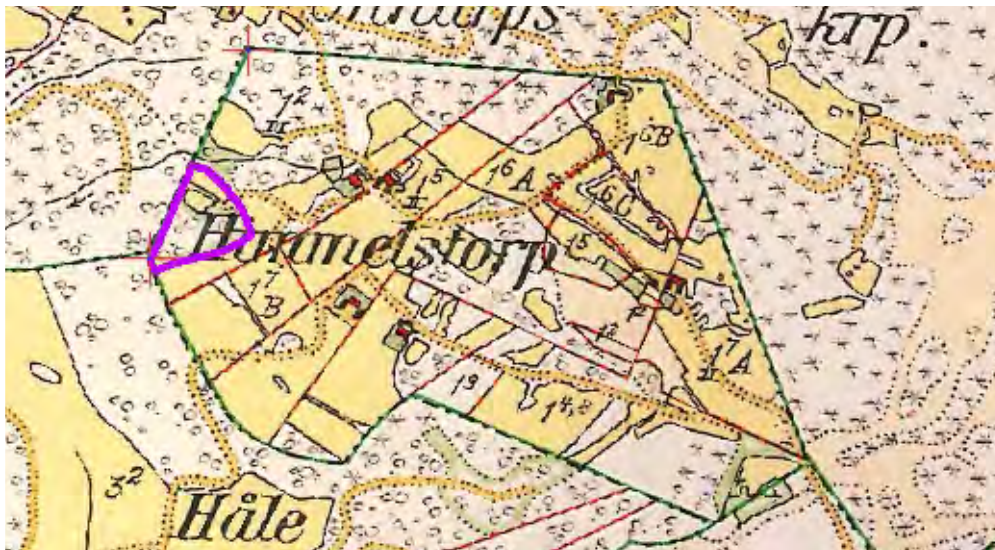
Karta från Laga skifte 1856. Naturreservatet är utmarkerat med lila linje. Grönt visar ängsmark och rosa visar åkermark. I öster ser man gården Himmelstorp

I texten beskrivs den som *"Backe med sidd"*. Sidd betyder låglänt, sank mark och är samma som sidvallsäng, ett ord vi använder än idag för att klassificera en äng som är blöt åtminstone under delar av året. På den del av marken som idag är trädklädd betesmark står det dessutom *"löfe"* vilket troligtvis betyder att man där bedrivit lövtäkt eller stubbskottsbruk, det vill säga tillåtit en viss mängd träd som

sedan hamlades och därmed bidrog till ytterligare grönfoder. Ett mindre område i norra delen, det som idag är en näringspåverkad öppen betsmark, har markerats som åker och gick under namnet "Tjuvabacken".

På häradsekonomska kartan från 1926 är åkermarken fortfarande utmarkerad. Ängen har markerats som trädklädd betesmark. Man har dock enligt uppgift (muntligt, Harald Johansson) bedrivit slätter på marken i någon form fram till slutet av 30-talet. Därefter upphörde hävden och området tilläts växa igen under ett antal årtionden. På 80-talet återupptäcktes marken och dess höga värden och från 1988 och framåt restaurerades området och hävden återupptogs. Idag utför Bjäres naturskyddsförening årligen slätter med slätterbalk och lie på de öppna ängsmarkerna och därefter sker efterbete med nöt. Övriga delar av området betas.

Haralds ängar har fått sitt namn efter Harald Johansson som med hjälp av naturskyddsföreningen tog initiativet till restaureringen av marken på 80-talet.

Häradsekonomska kartan från 1926. Hemmet Himmelstorp är avgränsat med grön linje. Naturreservatet är utmarkerat med lila linje.

2.2.3 Biologi

Som en följd av den långa hävdkontinuiteten har området har stora biologiska värden. Trots sin ringa storlek finns en stor variation i struktur och ljusförhållanden med solbelysta stammar och enstaka äldre hamlingspåverkade träd. Slätterängen är i stort sett öppen med enstaka blommande, bärande buskar som ros, hagtorn och vildapel. Betesmarken varierar från helt öppen i norr till en mer lundartad karaktär i söder.

I området växer en mängd typiska arter, varav många indikerar lång hävdkontinuitet. På den öppna slätterängen finns bland annat svinrot, stor blålocka, smörboll, pillerstarr, darrgräs, prästkrage, jungfrulin, gullviva, Jungfru Marie nycklar och ängsskallra. I den trädklädda betesmarken finner man hassel, al, ask, bok, björk, lind och lönn. Man kan även hitta ett fåtal säl, hagtorn och vildapel.

I fältskiktet finns bland annat knägräs, gökärt och ängsvädd, lungört, ormbär, storrams, sårläka, stinksyska och grönvit nattviol. Tre av de arter som förekommer i området är fridlysta, det gäller blåsippa, Jungfru Marie nycklar och storrams.

Blommande ängsmark som denna med varierad struktur och solbelysta träd gynnar både insekter och fåglar. Det har tyvärr inte gjorts någon inventering av varken insekter eller fåglar i naturreservatet men det finns uppgifter om rik fågelfauna i angivande område.

Haralds ängar är utpekade som nyckelbiotop för dess stora botaniska värden vid Skogsstyrelsens inventering av värdefull skog. I området finns även kulturhistoriska element i form av välbevarade stenmurar.

Några av de arter som finns i området. Slättergubbe, lungört, jungfrulin och ramslök.

2.2.4 Friluftsliv

Det finns i dagsläget ingen utmarkerad stig till naturreservatet. Haralds ängar nås lättast söderifrån, från bilvägen och upp genom bokskogen.

In i området kan man lätta ta sig genom grindar i områdets sydvästra och nordvästra kant. Det finns ytterligare 3 grindar och 2 spänger inne på området (se bilaga 2). Informationsskyltar har satts upp som berättar om områdets arter och historia vid ingångarna

Hålehalls friluftsgård som ägs av Friluftsfrämjandet ligger ca en halv kilometer sydost om naturreservatet, och flera vandringsstigar leder ut i området från stugan. Vid friluftsgården passerar även Skåneleden.

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med skötseln av naturreservatet är att bevara och utveckla de värdefulla naturmiljöer som finns och de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa. Markerna ska fortsatt hållas öppna och hindras från att växa igen och det ska finnas ett fältskikt med hävdgynnade arter. Bryn med blommande/bärande träd och buskar ska förekomma. Gamla grova träd ska gynnas och tillgången på ersättningsträd ska säkerställas. Död ved och solbelyst ved ska öka.

3.2 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

Gödselmedel, jordförbättringsmedel och kemiska bekämpningsmedel får inte användas i området. De marker som betas får inte sambetas med gödslade marker och tillskottsutfodring får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning på grund av gödslingsseffekt på floran. Igenväxningsvegetation ska hållas efter. Naturligt uppkommen död ved ska lämnas kvar i området om inget annat anges. Om död ved försvårar framkomligheten eller utgör fara för trafik eller friluftsliv kan den transporteras till en annan plats i reservatet. Främmande, invasiva arter ska bekämpas och avlägsnas. Ny kunskap om rödlistade arter och hotade naturtyper ska beaktas i den löpande skötseln av naturreservatet.

4 Specifika mål och skötselåtgärder för planeringsområdena

Naturreservatet har delats in i tre planeringsområden. Planeringsområde 3 har delats in i två delområden.

1. Slätteräng
2. Trädklädd betesmark
3. Öppen betesmark

4.1 Planeringsområde 1-slåtteräng

Areal: Ca 0,2 ha

Beskrivning:

Den öppna slåtterängen kan delas in i dels en sidvallsäng i öst, dels en torrare hårdvallsäng i väst. Hela ängen sluttar mot nordväst. Längst upp i östra kanten finns ett källsprång, vars vatten sipprar ner och håller sidvallsängen ständigt fuktig. Slåtterängen är i stort sett öppen med enstaka blommande, bärande buskar som ros, hagtorn och vildapel. I östra kanten står en del hasselbuskar och ett par björkar.

Fältskiktet består av en mängd typiska arter såsom slåttergubbe, stor blålocka, smörbollar, pillerstarr, darrgräs, prästkrage, jungfrulin, gullviva, Jungfru Marie nycklar och ängsskallra. På den fuktigare sidvallsängen hittar man gökblomster. Det finns uppgifter om att några arter är minskande, det gäller smörbollar, sankt Pers nycklar, stor blålocka, gulsippa, brudbröd och kummin. För fullständig artlista se bilaga 4.

Området hävdas idag med årlig slåtter (slåtterbalk och lie) och efterföljande bete. Ett cementrör har satts ner i den fuktigare delen av ängen för att kunna leda vatten till betesdjuren. Här finns även en gräsöversväxt spång. Grindar till planeringsområdet två finns på två ställen (se bilaga 2).

Bevarandemål:

- En öppen slåtteräng med inslag av enstaka blommande/bärande buskar, bryn och med för naturtypen typiska arter.
- En hydrologiskt opåverkad sidvallsäng och fortsatt översilning från källsprången.

Skötselåtgärder:

- Fortsatt naturvårdsinriktad slåtterhävd, tidigast i slutet av juli. Slåttern ska ske med skärande redskap, som röjsåg med klinga eller lie. Avslaget material ska samlas upp och transporteras bort.
- Vid behov efterbete av företrädesvis nötkreatur (ej under tiden 15 oktober till 31 mars). Om möjlighet finns bör lätta djurraser väljas för att undvika markskador.
- Löpande röjningar av oönskade buskar och sly i den öppna ytan och längs med stenmuren för att förhindra igenväxning.
- Bevara ett mindre antal blommande/bärande buskar.

4.2 Planeringsområde 2 - trädklädd betesmark

Areal: 0,8 ha

Beskrivning:

Den trädklädda betesmarken har restaurerats i omgångar av Harald Johansson och hans medhjälpare slutet på 1980-talet. Krontäckningen är dock fortfarande hög (nära 100%) och områdets norra och östra del är igenväxande med framför allt hasseluppslag. Ett antal stora ekar står längs den södra muren och ger mycket skugga.

Trädslagen är al, ask, bok och vårtbjörk men även lind, säl, hagtorn och vildapel. I fältskiktet finns bland annat bäckbräsa, knägräs, gökärt och ängsvädd. I två betesfredade mindre inhägnader finns lungört, ormbär, kransrams, sårläka, bergslok och stinksyska. På de allra skuggigaste partierna är dock marktäcket sparsamt.

Bevarandemål:

- Krontäckning på minst 30% och högst 75%.
- Trädkontinuitet med gamla träd och föryngring av träd- och buskskikt.
- Förekomst av död/döende ved.
- Markvegetationen ska utgöras av hävdpräglad flora.
- Solinsläpp till fältskiktet, till delar av områdets trädstammar och till död ved.
- Småbiotoper i form av blommande/bärande buskar och bryn.

Skötselåtgärder:***Initiala åtgärder***

- Avverkning och röjning av hasseluppslag och annan igenväxningsvegetation.
- Öka ljusinsläppet genom att avverka några stora träd (ek och bok) främst i områdets södra kant.
Friställa blommande träd och buskar (tex vildapeln).
- Gynna gamla grova träd genom frihuggning.

Kontinuerliga åtgärder

- Bete av företrädesvis nötkreatur.
- Föryngringshuggning av hasselbuketter vart 15-20 år.
- Löpande röjningar av buskar och slyuppslag för att förhindra igenväxning.
- Lämna naturligt uppkommen död ved.
- Eventuellt hamling av ett antal träd, företrädesvis ask eller lind.

4.3 Planeringsområde 3: Öppen betesmark

Areal: 0,5 ha

Beskrivning:

Planeringsområdet består av två betesfällor åtskilda av en stenmur. Den norra betesfällan (delområde 1), idag kallad tjyvalyckan, är helt öppen, näringspåverkad och utan större värden. Den är främst med i reservatet för att öka betesarealen till en rimlig nivå för att kunna hitta betesdjur till marken.

Den södra fällan (delområde 2) är en öppen betesmark med ett antal utspridda träd (framför allt björk) och hasselbuskage. I dagsläget hävdas delområde 2 med årlig slåtter (slåtterbalk och lie) och därefter bete. Floran är hävdgynnad och man kan bland annat hitta grönvit nattviol och jungfrulin.

Bevarandemål:

- En fortsatt öppen naturbetes- /slåttermark med för naturtypen typiska arter. Vid enbart bete bör man försöka att efterlikna ängsmarksskötsel, det vill säga ha ett sent betespåsläpp.
- Småbiotoper i form av enskilda träd, buskar och bryn.

Skötselåtgärder:

- Hävd i form av slåtter och efterbete (företrädesvis nötdjur) alternativt enbart bete. Vid bete bör man försöka
- Löpande röjningar av träd och buskar för att förhindra igenväxning.
- Eventuellt hamling av ett antal träd, företrädesvis ask eller lind.

5 Friluftsliv

5.1 Tillgänglighet, parkering och informationsskyltar

Mål:

- Minst en vägvisningsskylt med upplysning om reservatet ska/bör finnas vid vägen (korsningen Magretetorpsvägen/Hålevägen?).
- En parkeringsplats i anslutning till bilvägen som kan hålla 3-4 bilar.
- En underhållen stig från parkeringen upp till området.
- En informationsskylt med beskrivning av reservatet i anslutning till parkeringen.
- Grindar och spänger i gott skick.

Skötselåtgärder:

- Förvaltaren ansvarar för kontakten med Trafikverket inför uppsättning av vägvisningsskylt.
- Anläggning och löpande underhåll av parkeringsplatsen.
- Anläggning och löpande underhåll av stig.
- Nyttjanderättsavtal för parkering och stig genom skogen (förslag på plats se bilaga 2)
- Uppsättning av informationsskylt med beskrivning av reservatet i anslutning till parkeringen.

5.2 Renhållning och sanitära anordningar

Det finns idag inga renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten. Om naturvårdsförvaltaren bedömer att det finns behov för det kan man komplettera med detta framöver.

Om det blir aktuellt med renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten så är det förvaltaren som ansvarar för underhåll eller avtal med kommunen.

6 Jakt

Jakträtten innehas av markägaren. Det finns i dagsläget ingen jakt på marken.

7 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar snarast efter att beslut om bildande av naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar.

8 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

10. Kostnadsansvar och prioriteringar

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Planeringsområde	Kostnads- och åtgärds ansvarig	Prioritet
Avverkning	Snarast	2	Förvaltaren	1
Slätter	Löpande	1		1
Bete med nötkreatur	Löpande	Hela området	Förvaltaren	1
Röjning av igenväxningsvegetation	Vid behov	Hela området		1
Föryngringshuggning av hasselbuketter	Vart 15-20 år (förslagsvis etappvis, en del vart 5e år)	2	Förvaltaren	2
Hamling av träd				2
Vägskylt	Snarast		Förvaltaren	1
Informationskylt	Snarast		Förvaltaren	2
Anläggning av stig och parkeringsplats	Snarast	Se bilaga 2	Förvaltaren	1
Underhåll av friluftsanordningar såsom spänger, grindar och skyltar.	Vid behov	Hela området	Förvaltaren	2

11 Källor

11.1 Litteratur

Naturvårdsprogram Båstads kommun, Miljö- och stadsarkitektkontoret, Båstads kommun, 2002

Från Bjäre till Österlen - skånska natur- och kulturmiljöer, Länsstyrelsen i Kristianstad län, 1996

11.2 Kartor, databaser och hemsidor

Artportalen: <http://www.artportalen.se/>

Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksinventering:

<http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/miljoochklimat/tuva.4.2b43ae8f11f6479737780001120.html>

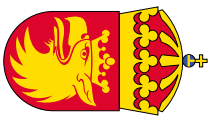
Lantmäteriets databas för historiska kartor: <http://www.lantmateriet.se/sv/>

Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/

Skogsstyrelsens inventering av värdefull skog: <http://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

11.3 Muntliga kontakter

Harald Johansson

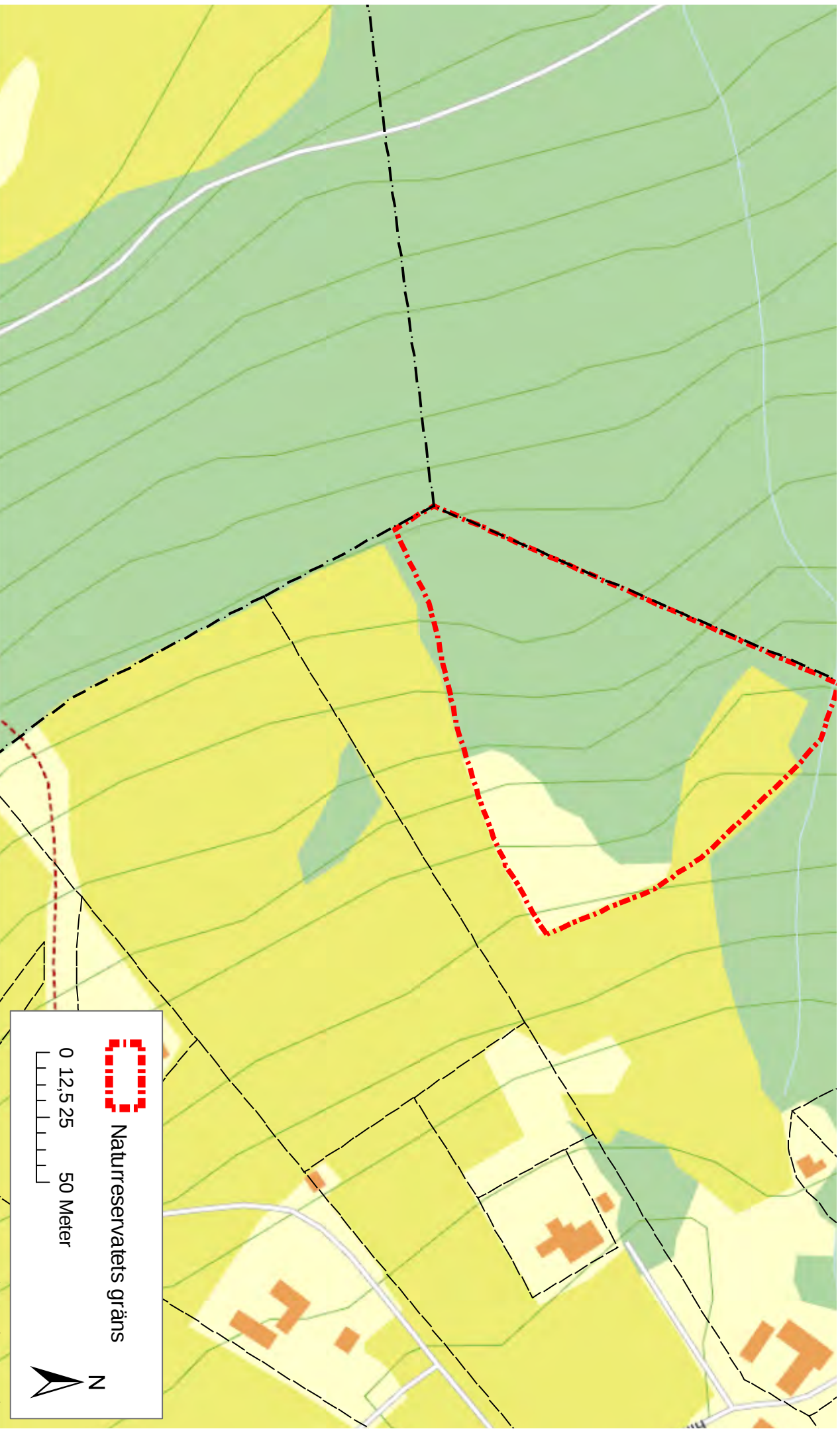

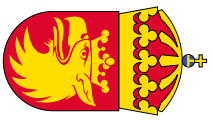
Länstyrelsen
Skåne

Bilaga 1. Naturreservatets avgränsning

Tillhör Länstyrelsens förslag till skötselplan 2015-04-16

Dr.nr. 511-9448-2015, 1278-217

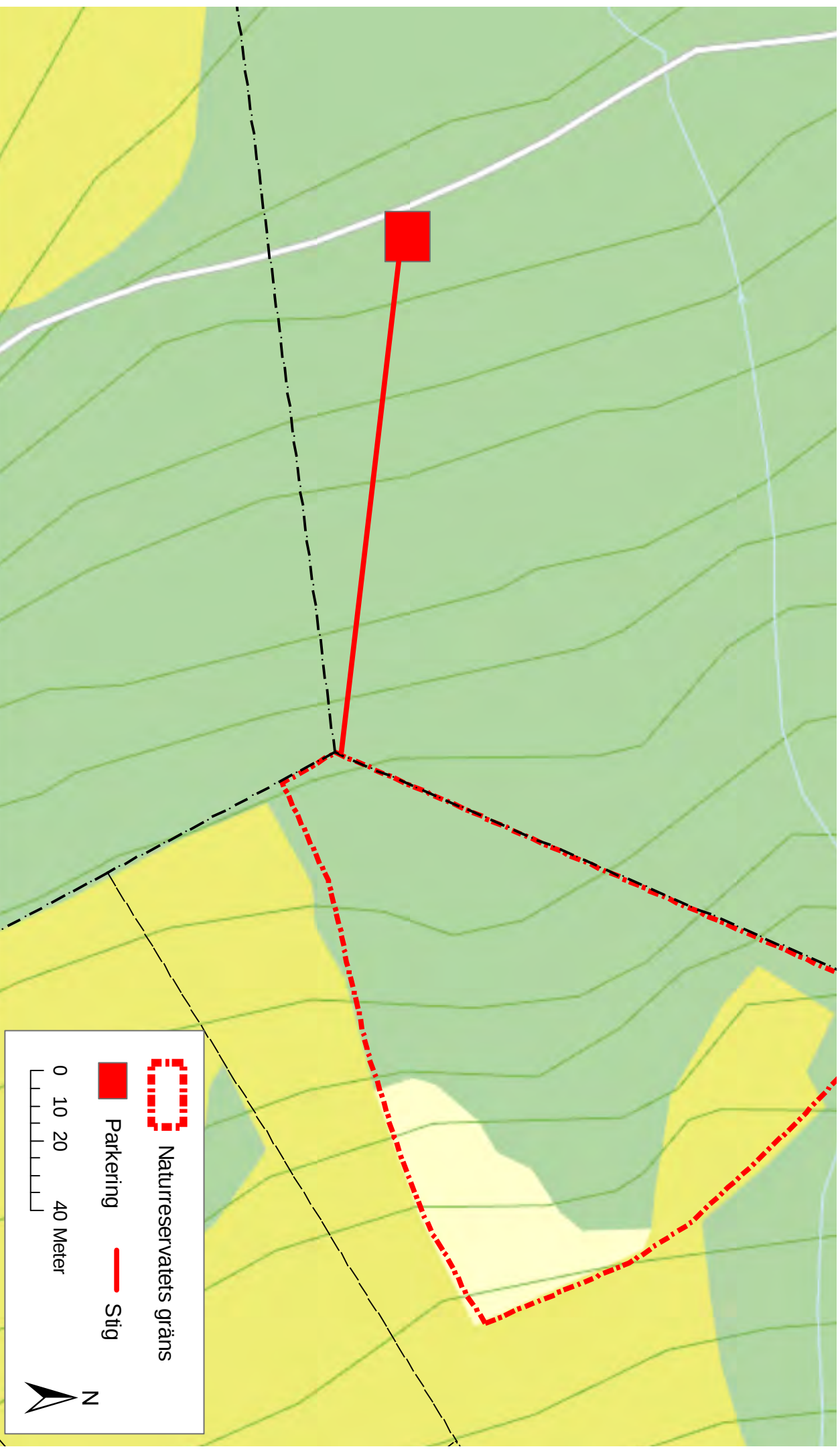

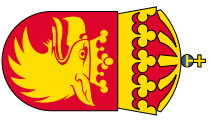
Länstyrelsen
Skåne

Bilaga 2. 2. Förslag på plats för parkering och stig till området

Tillhör Länstyrelsens förslag till skötselplan 2015-04-16

Dr.nr. 511-9448-2015, 1278-217

Länstyrelsen
Skåne

Bilaga 3. Planeringsområden

Tillhör Länstyrelsens förslag till skötselplan 2015-04-16

Dr.nr. 511-9448-2015, 1278-217

Naturreseptatet Haralds ängar syftar till att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer för skyddsvärda arter. Områdets kulturpräglade miljöer såsom trädklädd betesmark och slåtteräng och dess hävdgynnade växt- och djurarter ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

En del i Länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätthålla skötselplaner.

Skötselplanen innehåller syftet med reseptatet, en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om friluftsliv och turism, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane